

Psikolojik Danışmanların Kritik ve Analitik Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

¹Büşra Yiğit and ^{*2}Doç. Dr. Hanifi Parlar

¹Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Türkiye.

^{*2}İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Öğretim Üyesi, Türkiye.

Özet

Yetkin bir psikolojik danışmanın temel özelliklerinden en önemlisi, kişisel ve bilimsel yeterliklerini uygun bir biçimde bütünleştirebilmesidir. Kritik ve analitik düşünme becerileri araştırıcı bir tutum içeren bilgi, davranış ve tutumun birleşimi ile ortaya çıkar ve psikolojik danışmanın sahip olması gereken, danışmanı değerli kılan bir beceridir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme becerilerini incelemektir. Bu amaca uygun biçimde, psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimlerinin 6 demografik özellik açısından (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim, mesleki eğitim alma) anlamlı farklılaşmaların varlığı araştırılacaktır. Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde seanslarına devam eden psikolojik danışmanlar oluşturmuştur. Araştırma verileri, California eleştirel düşünme eğilimi ölçeği ve demografik bilgi formu ile elde edilmiştir. Toplanan veriler, betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi ve pearson momentler çarpım korelasyon tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Psikolojik Danışman, Kritik Ve Analitik Düşünme, Eleştirel Düşünme Becerileri, Psikolojik Danışman Özellikleri.

Psikolojik Danışmanların Kritik ve Analitik Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Abstract

The most important of the main characteristics of a competent psychological counsellor is that it is able to properly integrate its personal and scientific competence. Critical and analytical thinking skills arise from a combination of knowledge, behavior and attitude that includes a researching attitude, and is a skill that makes counseling valuable, which the psychological counselor should have. Accordingly, the aim of the research is to examine the critical and analytical thinking skills of psychological counselors. In accordance with this purpose, the existence of meaningful differentiations of the critical and analytical thinking tendencies of psychological counselors in terms of 6 demographic characteristics (gender, age, marital status, vocational seniority, education, vocational training) will be investigated. The universe of the research will be formed by psychological consultants who continue their sessions in Istanbul province. The research data will be obtained by the California critical thinking trend scale and demographic information form.

The collected data, descriptive statistics, independent groups t test, one-way variance analysis and pearson moments will be analyzed using multiplication correlation technique.

Keywords: Psychological Counseling, Critical And Analytical Thinking, Critical Thinking Skills, Psychological Counseling Characteristics.

1. Giriş

Psikolojik danışma süreci danışan ile danışman arasındaki sağlıklı iletişime dayanır. Psikolojik danışman, uzmanlık düzeyinde eğitim almış bir profesyonel olarak bu süreci yönetir. Süreci değerli kılan birçok etmen bulunurken psikolojik danışmanın sahip olduğu kişisel özellikler mesleki yatkınlığını ve başarısını belirleyen önemli bir bileşendir. Etkili problem çözme becerileri ile danışanın hayatında farkındalık yaratan psikolojik danışmada tartışmasız ki kritik ve analitik düşünme olmazsa olmazdır. Öyle ki kritik düşünme bir sorunu fark etme ile başlar, sorunu tanımlama, soruna ilişkin bilgi toplama ve ilgili bilgiyi seçme, hipotez kurma, hipotezi test etme, sonuç çıkarma, sonuçların geçerliliğine karar verme ve genelleme yapma ile devam eder (Kaya, 1998; Nicoteri 1998).

Danışmanlık odası sorunların masaya yatırıldığı en uygun alandır. Kişilerin sorunlarını fark etmek, objektif bir bakış açısıyla yaklaşmak ve çözüme dair birlikte hedefler belirlemek danışmanlık hizmetini tanımlayan en genel tanımdır. Diğer bir deyişle danışma ilişkisi, danışanın gelişmesi ve probleminin çözümüne yardım için belirlenmiş yer ve zamanda, belli sosyal kurallar içinde, yardıma özgü psikolojik yaklaşım ve tekniklerle yürütülen sistemli bir etkileşim sürecidir (Tan, 1986). Bu etkileşim sürecine en büyük katkıyı danışmanın düşünme becerileri sağlamaktadır. Düşünme becerilerine bakıldığında danışmanların kritik ve analitik- eleştirel yönere sahip olması sürece yaklaşımını belirlemektedir.

Eleştirel düşünmenin nasıl bir süreç olduğuna bakıldığında, Cüceloğlu (1993) kendi düşünce süreçlerimizin bilincinde olarak, başkasının düşünce süreçlerini göz önünde tutup kendimizi ve çevremizdeki olayları anlayabilmeyi amaç edinen aktif ve organize bir zihinsel süreç olarak ifade etmektedir. Schafersman (1991) ise eleştirel düşünmeyi mantıklı, güvenilir, sağduyulu düşünmek ve neye inanacağına, ne yapacağına karar verirken sağlam kanıtlar arama süreci olarak açıklamıştır. Danışman ve danışan arası ilişkinin güvene dayalı bir ilişki olduğu göz önünde bulundurulduğunda eleştirel düşünceye sahip bir uzmanın bu konuda güçlük yaşamayacağını söylememiz mümkündür çünkü eleştirel düşünme düsturuyla yola çıkan psikolojik danışman süreç içinde kendinden emin duruşuyla yerini sağlamlaştırmaktadır. Diğer yandan kritik düşünme becerilerine bakıldığında etkili problem çözme ve karar vermenin temelini oluşturan, bilimsel dayanağı olan düşünme süreci ve aynı zamanda problem analiz yöntemidir. Problem hakkında karar verip harekete geçmeden önce, problemin iyice anlaşılması için var olan bilginin yorumlanıp değerlendirilmesi süreci olarak da düşünülebilir (Özer, 2002).

Psikolojik danışmanlık sürecinde uzman, danışanın seans odasına getirdiği problemlere ve problemlerin çözümüne odaklı bir çalışma yolu çizmektedir; kritik düşünen etkili bir danışman tek bir ideoloji ya da metodolojiye bağlı kalmaksızın gerekli gördüğü farklı yöntem ve teknolojik gelişmeleri danışanlarına uyarlayabilmeli aynı zamanda danışanın mevcut problemlerinde ona nasıl yardımcı olacağını bilerek bu doğrultuda uygun teknik ve teorileri kullanarak ona yönelik bir yaklaşım sergilemelidir. Bu yaklaşım da ancak kritik düşünme yetisi ile mümkündür. Öyle ki psikolojik danışma; belli bir türde yardım ilişkisi, bir dizi etkinlikler, yöntemler veya hizmetlerin sunulduğu alandır (Nelson-Jones, 1993). İnsanların psikolojik danışmanlığa başvurmalarındaki esas amaç yaşam kalitesinin artırılması ve bu durumun sürdürülebilir bir hale getirilmesidir. Bunu danışanlara sağlamayı kolaylaştıran analitik düşünme ise bir dizi bilişsel beceri olup entellektüel duruşu gösterir. Amacı ise güçlü bir kavrayışla etkin bir değerlendirme yapabilmek ve problem

çözembilmektir. Genel anlamda söylersek esasında yaşam kalitesinin entellektüel anlamda arttırılması demektir (Paul& Elder, 2010).

Analitik düşünmek yalnızca psikolojik danışmanın değil danışanın da hayatına dokunan bir olgudur. Eleştirel düşünen psikolojik danışman destek vereceği bireylerin eleştirel düşünme becerileri kazanmasına katkı sağlayabilir. “Eleştirel düşünme yalnızca diplomalı insanların yapabildiği bir şey değildir. Tamamen mantıklı, yaratıcı ve problem çözme ile alakalı değildir. Felsefe okunduğunda yapılan bir şey değildir. Belli bir yaşa gelince yapılan ya da vakit bulunca, oturup üzerinde düşünülen bir şey değildir. Zekâ ve kişilikle de alakalı değildir. Herhangi bir şeyin eleştirisi de değildir” (Brookfield, 1995). Buradan da anlaşılacağı üzere eleştirel düşünme kazanılabilir ve danışmanlıkta böyle bir yetinin kazandırılması kişinin hayatına sihirli bir değnek ile dokunmakla eşdeğerdir. Çünkü eleştirel bir perspektiften hayata bakmak kişinin problemlere yönelik bakış açısını değiştireceği gibi sorunların çözümünü de kolaylaştıracaktır ve böylece psikolojik danışmanlık nihai amacına ulaşacaktır. Bu anlamıyla Psikolojik danışmanlık, düşüncenin yeniden eğitilmesi ve dönüştürülmesi sürecidir.

Literatürde psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünmeye ilişkin görüşlerini ve eğilimlerini belirlemeye yönelik pek az çalışma vardır. Bu çalışmada psikolojik danışmanların kritik ve analitik-eleştirel düşünme eğilimlerini belirleme amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı kalarak araştırmada, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünmeye yönelik bakış açıları nelerdir?
2. Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile cinsiyetleri, medeni durumları, yaşları, mesleki kıdemleri, eğitimleri, medeni halleri ve mesleki eğitim almaları (Alanla alakalı eğitim ve sertifika programlarına dahil olma.) arasında farklılaşma var mıdır?

1.1. Eleştirel Düşünme

Düşünce, entelektüel sürece dayalı beceriler gerektiren bir süreçtir. İlgili alanyazın incelendiğinde, eleştirel düşünmenin felsefe ve psikoloji bilimleri temel alınarak yapılmış pek çok tanımının bulunduğu ancak, genel olarak kabul görmüş yaygın kullanılan bir tanımının olmadığı görülmektedir. Başlangıç olarak eleştirel kelimesine bakıldığında Yunancadaki sorgulama, anlamlandırma, analiz edebilme anlamındaki "kritikos"tan gelmiştir. Kritik, sorgulayarak, çevremizdeki şeyleri ve insanları anlamak ve başkalarının düşünme süreçleri kadar kendi düşünme süreçlerimizi analiz ederek incelemek anlamına gelir (Parlar, 2016). Düşünme süreçlerine dair bilgi sahibi olma amacı güden eleştirel düşünmede amaç, yalnızca kendi düşüncelerimizin detaylı bir analizini yapmak değil, iletişim döngüsünde bulunduğumuz insanların düşüncelerine de aynı bakış açısı ile yaklaşabilmektir. Eleştirel düşünmenin kullanılmadığı durumlarda yeni görüşlerin ya da farklı bakış açılarının gelişmesi beklenemez (Chaffee, 2000). Olaylara farklı bakış açılarından yaklaşmadıkça da çözüm konusundaki fikirlerimiz yetersiz kalır ve çıkmazda hissetmemiz muhtemeldir. Kişinin çıkmazda ve çözümsüz hissettiği anlarda başvurduğu ilk yerlerin başında da psikolojik danışmanlık merkezleri yer almaktadır. Görülmektedir ki eleştirel bakış açısı her meslek dalında yetkinliğin bir parçası olarak söz sahibi olduğu gibi psikolojik danışmanlık alanında da büyük bir önem taşımaktadır. Eleştirel düşünme, en genel biçimiyle bireylerin düşüncelerinin sorumluluğunu alabilmeleri veya düşündüklerinden sorumlu olmaları becerisi olarak anlaşılabilir. Bunun için, bireyler düşündüklerini analiz etmek ve değerlendirmek için çeşitli standartlar ve kriterler geliştirirler ve düşüncelerinin

kalitesini arttırmak için de bu kriterleri ve standartları sürekli olarak rutin biçimde kullanırlar (Elder ve Paul, 1994).

Kısaca eleştirel düşünme en geniş manada, bireyin bir bilginin ya da iddianın doğruluğunu, gerçekliğini ve güvenilirliğini anlamada, bilgi sahibi olduğu bir konu hakkında karar verme mekanizmasında çeşitli donanımlarından ve deneyimlerinden yararlanarak sonuca varma, başkalarından duyduğu iddiaları kabul etmeden önce muhakame yeteneğini kullanarak realist bir bakış açısıyla hayata sınırlarını kendisinin çizdiği penceresinden bakma becerilerine verilen genel bir tanımdır. Bu yönüyle eleştirel düşünme, bilgi edinme, anlama ve öğrenme sürecinin en önemli bileşenidir ve psikolojik danışmanların meslek icabları düşünüldüğünde bir olmazsa olmazdır.

1.2. Eleştirel Düşünen Psikolojik Danışmanların Özellikleri

Kritik ve analitik düşünen psikolojik danışmanlar şüphesiz ki bu şekilde düşünmeyen psikolojik danışmanlardan farklı düşünür ve bunu danışmanlık becerilerine yansıtarak farklı bakış açıları ile danışanlara yaklaşırlar. Kritik ve analitik düşünen danışmanlar meslek yaşamları boyunca karşılarına gelen her olay ve düşüncenin altında yatan nedenlere araştırmacı bir kimlikle yaklaşırlar. Objektif biçimde sorgulayan, uzmanlığına dair konular veya psikopatolojik sorunlar hakkında okuyan danışmanlar, karşı karşıya kaldıkları sorunların çözümü için tüm imkanlarını seferber ederler.

Eleştirel düşünen bir kişi uygun sorular sorabilir, konuyla ilişkili bilgi toplayabilir, bu bilgiyi etkili ve yaratıcı biçimde dönüştürebilir, yeni bilgiler keşfedebilir, otoriteleri, geleneksel inançları, dogmaları ve doktrinleri sorgulayabilir (Schafersman, 1991). Söyleyebilir ki bi rpsikolojik danışman için uygun soruları doğru zamanlama ile sormak, yerinde keşifler yapmak vazgeçilmezdir. Danışmanlık sürecinin devamlılığını belirleyen yansız, yüksüz ve yargısız sorular danışanın getirdiği sorunların çözümünde aktif rol oynamaktadır.

Eleştirel düşünebilme ve etkili kararlar alabilme, eğitimli bir bireyin sahip olması gereken bilişsel becerilerdir (NCEE, 1988). Epstein'e göre (1999) eleştirel düşünme, çok fazla bilginin ve bizi ikna etmeye çalışan çok fazla kişinin olduğu dünyaya karşı bir savunmadır. Eleştirel düşünme yeteneği, bireyleri doğrulanmamış iddia ve düşünceler arasında bocalamaktan kurtarır. Hayata karşı yaşadığı bocalama sonrası danışmanlık için başvuran danışanlar da bu becerinin kazandırılması şüphe yok ki en önemli kazanım olacaktır. Eleştirel düşüncenin ne olduğunu kavramak kadar hayata kanalize edip kullanmak da önemlidir, her konuda olduğu gibi teorik olarak bilmek yetmez pratiğe dökmek uzun süreli bir alışkanlık gerektirir. Kendi hayat yolculuğuna eleştirel bir gözle bakmasını bile psikolojik danışman, hizmet verdiği danışanlarının hayatına da kritik ve analitik bir çerçeveden bakabilmeli ve seanslarını bu doğrultuda planlamalıdır. Bir psikolojik danışman için en büyük tatmin insanların hayatına dokunduğunu bilmektir, öyle ki bu dokunuş kısa süreli bir çözümü değil de hayat boyu sürecek bir etkiyi sağlamalıdır. İşte bundandır ki danışmanlık usulleri kişilere yalnızca kısa süreli rahatlatıcı öneriler de bulunmak yerine hayatlarında dönüşümü getirecek uzun vadeli kazanımlar sağlamak üzerine kurulmuştur.

2. Yöntem

1.1. Amaç

Bu araştırmanın amacı, psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme becerilerini incelemektir. Bu amaca uygun biçimde, psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimlerinin 6 demografik özellik açısından (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim, mesleki eğitim alma) anlamlı farklılaşmaların varlığı araştırılmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinde bulunan ve seanslarına devam eden 280 psikolojik danışman (psikolog, psikolojik danışman ve aile danışmanı.) oluşturmaktadır. Söz konusu ilde görev yapan psikolojik danışmanlar şans (random) yoluyla belirlenmiştir, random seçimlerde genellikle örneklerin büyüklüğü araştırmacı tarafından keyfi olarak belirlenir. Araştırmacı karşısına kim çıkarsa ya da bulunulan ortamda o an kim varsa örnekleme dahil edebilir (Baştürk ve Taştepe, 2013).

Katılımcılara demografik bilgileri ve kritik - analitik düşünme eğilimlerini belirleyici soruları içeren iki ölçek online platformlar aracılığıyla uygulanmıştır. Ölçeği yanlış ya da eksik dolduran kimse olmamış, 280 psikolojik danışman da örnekleme dahil edilmiştir.

1.3. Veri Toplama Araçları

“Critical Thinking, Military Intelligence Professional Bulletin, July-September,2006,55” yayınlanan ve “Kritik ve Analitik Düşünme Platformu” (2010) tarafından çevirisi yapılan “California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği”, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından oluşturulan “Demografik Bilgi Formu kullanılarak araştırmaya konu olan psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme becerilerinin ve eğilimlerinin demografik (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim, mesleki eğitim alma) özellikler açısından anlamlı farklılıkların oluşumuna bakılmıştır.

1.4. California Eleştirel Düşünme Ölçeği

Bu ölçek 1990 yılında Amerikan Felsefe Derneği'nin düzenlediği Delphi projesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ölçeğin kuramsal olarak belirlenmiş ve psikometrik olarak da test edilmiş 7 alt ölçeği bulunmaktadır, ancak eleştirel düşünme eğilimini belirlemek amacıyla bu ölçeklerin toplamından oluşan puanlama sistemi kullanılmaktadır (Facione, Facione ve Giancarlo,1998). Bu alt ölçekler bu çalışmada ayrı ayrı değerlendirme amacıyla kullanılmamış olmakla birlikte, bir bütün olarak ölçeğin daha iyi anlaşılabilmesi için ölçeğin orijinal boyutları ve Kökdemir'in ölçeği uyarlaması sonucu ölçekle ilgili ortaya çıkan alt boyutlara ve güvenilirliği ile ilgili ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Ölçeğin orijinal boyutları aşağıda verilmiştir (Kökdemir, 2003).

1. Doğruyu Arama Alt Ölçeği (Truth-Seeking)
2. Açık Fikirlilik Alt Ölçeği (Open Mindedness)
3. Analitiklik Alt ölçeği (Analyticity)
4. Sistematiçlik Alt Ölçeği (Systematicity)
5. Kendine Güven Alt Ölçeği (Self-Confidence)
6. Meraklılık Alt Ölçeği (Inquisitiveness)
7. Olgunluk Alt Ölçeği (Maturity)

Bu araştırma da Kökdemir'in uyarılma çalışması sonucu ortaya çıkan 6 boyut ve 51 maddeden oluşan California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 6'lı likert tipi bir ölçektir.

1.5. Veri Toplama Süreci

Hazırlanan ölçekler bilgilendirilmiş onam ile kişilere elektronik ortam üzerinden anketler gönderilmiş ve geridönüşler sağlanmıştır. Veriler Ekim-Kasım 2021 dönemi içerisinde toplanmıştır.

1.6. İşlem

Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimlerinin 6 demografik özellikler açısından (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim, mesleki eğitim alma) anlamlı farklılaşmaların olup olmadığı araştırılmıştır. Elde edilen verilerin analizi SPSS istatistik programında gerçekleştirilerek yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin yorumlanmasında aşağıda bulunan analizler gerçekleştirilmiştir;

1. Ölçek soru frekansları dağılımı,
2. Demografik değişkenleri özetleyen betimsel istatistikler,
3. Psikolojik danışmanların eleştirel düşünme beceri düzeylerini ortaya koymaya yönelik "ortalama" ve "standart sapma",
4. Psikolojik danışmanların eleştirel düşünme becerilerinin demografik özelliklerine göre farklılık oluşturup oluşturmadığına ilişkin bağımsız gruplar t testi (independent samples-t test) analizi,
5. Psikolojik danışmanların eleştirel düşünme becerilerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim ve mesleki eğitim alma değişkenlerine göre farklılığa yol açıp açmadığı ANOVA (tek yönlü varyans) analizi gerçekleştirilecektir.

3. Bulgular

Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme becerilerini ve kritik- analitik düşünme eğilimlerinin demografik özellikler açısından (cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim, mesleki eğitim alma) anlamlı farklılaşmaların olup olmadığının inceleneceği bu araştırmada; elde edilen bulgular; aşağıda altı kategoride ortaya konulacak olup farklılık gözlemlenen demografik değişkenler dikkate alınarak yorumlanacaktır:

- 1) Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile cinsiyetleri arasındaki farklılaşmaya yönelik bulgular.
- 2) Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile yaşları arasındaki farklılaşmaya yönelik bulgular.
- 3) Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile medeni durumları arasındaki farklılaşmaya yönelik bulgular.
- 4) Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile mesleki kıdemleri arasındaki farklılaşmaya yönelik bulgular.

- 5) Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile eğitimleri arasındaki farklılaşmaya yönelik bulgular.
- 6) Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimleri ile mesleki eğitim almaları arasındaki farklılaşmaya yönelik bulgular.

1998 yılında Facione, Facione ve Giancarlo tarafından geliştirilen ölçeğin Türk Kültürüne uyarlanması 2003 yılında Kökdemir tarafından yapılmıştır. Nihai form 51 madde ve “Analitiklik (10 madde)”, “Açık Fikirlilik (12 madde)”, “Meraklılık (9 madde)”, “Kendine Güven (7 madde)”, “Doğruyu Arama (7 madde)” ve “Sistematiklik (6 madde)” olmak üzere altı faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin tamamına ilişkin iç tutarlılık katsayısı (C-A) 0.83 olarak saptanmıştır. Ölçeğin alt faktörleriyle ilgili iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında; Analitiklik faktörü ve Açık Fikirlilik faktörü için 0,82; Meraklılık faktörü için, 0.54; Kendine Güven faktörü için, 0.64; Doğruyu Arama faktörü için, 0,64; Sistematiklik faktörü için, 0.65’tir.

Çalışma kapsamında 51 maddelik ölçek ile ilgili Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı C-A=0.83; alt faktörler için sırasıyla C-AAAnalitiklik=0.72, C-AAçıkfikirlilik=0.72, CAMeraklılık=0.77,C-AKendinegüven=0.76, C-ADoğruyuarama=0.76 ve C-ASistematiklik=0.76 olarak elde edilmiştir. Bu çalışmada Kökdemir tarafından uyarlanan ölçek kullanılmıştır.

3.1. Betimleyici Analizler I: Tüm Sorular

Ölçekteki sorulara verilen cevapların betimleyici analizi, California Eleştirel Düşüme Eğilimi Ölçeğindeki soru sıralamasına göre Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Tüm Soruların Ortalamaları

Tanımlayıcı İstatistikler					
Sorular	Katılımcı Sayısı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
1-) Tüm hayatım boyunca yeni şeyler çalışmak harika olurdu.	280	2,00	6,00	4,9429	0,97106
2-) İnsanların iyi bir düşünceyi savunmak için zayıf fikirlere güvenmeleri beni rahatsız eder.	280	1,00	6,00	4,5714	0,79966
3-) Cevap vermeye kalkışmadan önce, her zaman soruya odaklanırım.	280	1,00	6,00	4,8179	0,99038
4-) Büyük bir netlikle düşünebilmekten gurur duyuyorum.	280	2,00	6,00	4,7929	0,88424
5-) Dört lehte, bir aleyhte görüş varsa, lehte olan dört görüşe katılırım.	280	1,00	6,00	2,9393	0,76643
6-) Pek çok üniversite dersi ilginç değildir ve almaya değmez.	280	1,00	6,00	2,9893	0,97009
7-) Sadece ezberi değil düşünmeyi gerektiren sınavlar benim için daha iyidir.	280	1,00	6,00	5,3607	0,72094
8-) Diğer insanlar entelektüel merakımı ve araştırmacı kişiliğimi takdir ederler.	280	1,00	6,00	4,8143	0,90087
9-) Mantıklıymış gibi davranıyorum, ama değilim.	280	1,00	6,00	2,3643	0,88691
10-) Düşüncelerimi düzenlemek benim için kolaydır.	280	1,00	6,00	4,1143	0,95058
11-) Ben dâhil herkes kendi çıkarı için tartışır.	280	1,00	6,00	3,1750	0,88660

12-) Kişisel harcamalarımın dikkatlice kaydını tutmak benim için önemlidir.	280	1,00	6,00	3,8250	0,73238
13-) Büyük bir kararla yüz yüze geldiğimde, ilk önce, toplayabileceğim tüm bilgileri toplarım.	280	1,00	6,00	5,0714	0,92403
14-) Kurallara uygun biçimde karar verdiğim için, arkadaşlarım karar vermek için bana danışırlar.	280	2,00	6,00	4,8393	0,75709
15-) Açık fikirli olmak neyin doğru olup olmadığını bilmemek demektir.	280	1,00	6,00	2,2393	0,61641
16-) Diğer insanları çeşitli konularda neler düşündüklerini anlamak benim için önemlidir.	280	1,00	6,00	5,1357	0,96320
17-) İnanıklarımın tümü için dayanaklarım olmalı.	280	1,00	6,00	4,5179	0,81970
18-) Okumak, mümkün olduğunca, kaçtığım bir şeydir.	280	1,00	6,00	1,8571	0,91477
19-) İnsanlar çok acele karar verdiğimi söylerler.	280	1,00	6,00	2,2679	0,76758
20-) Üniversitedeki zorunlu dersler vakit kaybıdır.	280	1,00	6,00	2,4571	0,83370
21-) Gerçekten çok karmaşık bir şeyle uğraşmak zorunda kaldığımda benim için panik zamanıdır.	280	1,00	6,00	3,7964	0,73609
22-) Yabancılar sürekli kendi kültürlerini anlamaya uğraşacaklarına, bizim kültürümüzü çalışmalılar.	280	1,00	6,00	2,1679	0,80162
23-) İnsanlar benim karar vermeyi oyalamadığımı düşünürler.	280	1,00	6,00	3,6429	0,88429
24-) İnsanların, bir başkasının fikrine karşı çıkacaklarsa, nedenlere ihtiyacı vardır.	280	1,00	6,00	4,7429	0,95793
25-) Kendi fikirlerimi tartışırken tarafsız olmam imkânsızdır.	280	1,00	6,00	3,2143	0,82137
26-) Ortaya yaratıcı seçenekler koyabilmekten gurur duyarım.	280	1,00	6,00	5,2286	0,94961
27-) Neye inanmak istiyorsam ona inanırım.	280	1,00	6,00	4,1107	0,82114
28-) Zor problemleri çözmek için uğraşmayı sürdürmek o kadar da önemli değildir.	280	1,00	6,00	2,1571	0,98276
29-) Diğerleri, kararların uygulanmasında mantıklı standartların belirlenmesi için bana başvururlar.	280	1,00	6,00	4,3750	0,97791
30-) Zorlayıcı şeyler öğrenmeye istekliyimdir.	280	1,00	6,00	4,7357	0,97385
31-) Yabancıların ne düşündüklerini anlamaya çalışmak oldukça anlamlıdır.	280	1,00	6,00	4,4250	0,95356
32-) Meraklı olmam en güçlü yanlarımdan birisidir.	280	1,00	6,00	4,9571	1,07678
33-) Görüşlerimi destekleyecek gerçekleri ararım, desteklemeyenleri değil.	280	1,00	6,00	2,7929	0,91420
34-) Karmaşık problemleri çözmeye çalışmak eğlencelidir.	280	1,00	6,00	4,7643	0,91433
35-) Diğerlerinin düşüncelerini anlama yeteneğimden dolayı takdir edilirim.	280	1,00	6,00	4,9464	0,96458
36-) Benzetmeler ve analogiler ancak otoyol üzerindeki tekneler kadar yararlıdır.	280	1,00	6,00	2,3607	0,91996
37-) Beni mantıklı olarak tanımlayabilirsiniz.	280	1,00	6,00	4,7679	0,90321
38-) Her şeyin nasıl işlediğini anlamaya çalışmaktan	280	1,00	6,00	4,9036	1,17987

gerçekten hoşlanırım.					
39-) İşler zorlaştığında, diğerleri problem üstünde çalışmayı sürdürmemi isterler.	280	1,00	6,00	4,5071	0,90332
40-) Elimizdeki sorun hakkında açık bir fikir edinmek ilk önceliklidir.	280	2,00	6,00	4,9714	0,84345
41-) Çelişkili konulardaki fikrim genellikle en son konuştuğum kişiye bağlıdır.	280	1,00	6,00	1,9179	0,94017
42-) Konu ne hakkında olursa olsun daha fazla öğrenmeye hevesliyimdir.	280	1,00	6,00	4,8750	1,19231
43-) Sorunları çözmenin en iyi yolu, cevabı başkasından istemektir.	280	1,00	6,00	1,8571	1,17971
44-) Karmaşık problemlere düzenli yaklaşımıyla tanırım.	280	1,00	6,00	4,3643	0,90460
45-) Farklı dünya görüşlerine karşı açık fikirli olmak, insanların düşündüğünden daha az önemlidir.	280	1,00	6,00	2,0071	0,84402
46-) Öğrenebileceğin her şeyi öğren, ne zaman işe yarayacağını bilemezsin.	280	1,00	6,00	5,1464	1,15003
47-) Her şey görüldüğü gibidir.	280	1,00	6,00	2,0750	0,97483
48-) Diğer insanlar, sorunun ne zaman çözümleneceği kararını bana bırakırlar.	280	1,00	6,00	3,7607	0,92543
49-) Ne düşündüğümü biliyorum, o zaman neden seçenekleri değerlendiriyor gibi davranayım.	280	1,00	6,00	3,0536	0,88718
50-) Diğerleri kendi fikirlerini ortaya koyarlar ama benim onları duymaya ihtiyacım yok.	280	1,00	6,00	1,8036	0,95894
51-) Karmaşık problemlerin çözümüne yönelik düzenli planlar geliştirmede iyiyimdir.	280	1,00	6,00	4,6929	1,17864

Ölçekte yer alan ortalaması en yüksek sorunun (5,36) “Sadece ezberi değil düşünmeyi gerektiren sınavlar benim için daha iyidir.” sorusu, en düşük ortalamaya sahip sorunun (1,80) ise “Diğerleri kendi fikirlerini ortaya koyarlar ama benim onları duymaya ihtiyacım yok.” sorusunun olduğu görülmüştür.

3.2. Betimleyici Analizler II: Demografik Değişkenler

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların demografik değişkenlerine ait betimleyici analizleri aşağıda Tablo 2’de sayı ve yüzde (%) olarak verilmiştir.

Tablo 2. Demografik Değişkenlerine Ait Betimleyici Analizleri

		Cinsiyet			
		Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli	Kadın	201	71,8	71,8	71,8
	Erkek	79	28,2	28,2	100,0
	Total	280	100,0	100,0	

Araştırma katılımcılarının %71,8’inin kadın, %28,2’sinin erkek olduğu görülmüştür.

Medeni Durum					
		Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli	Bekar	182	65,0	65,0	65,0
	Evli	98	35,0	35,0	100,0
	Total	280	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %65'inin bekar, %35'inin evli olduğu görülmüştür.

Eğitim Durumu					
		Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli	Lisans	101	36,1	36,1	36,1
	Yüksek lisans	149	53,2	53,2	89,3
	Doktora	30	10,7	10,7	100,0
	Total	280	100,0	100,0	

Katılımcıların %36,1'inin lisans mezunu, %53,2'sinin yüksek lisans mezunu/ yüksek lisansa devam eden, %10,7'sinin doktora mezunu/ doktora devam eden psikolojik danışmanlar olduğu görülmüştür.

Tecrübe					
		Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli	0-2 yıl	98	35,0	35,0	35,0
	2-4 yıl	51	18,2	18,2	53,2
	4-6 yıl	46	16,4	16,4	69,6
	6-8 yıl	21	7,5	7,5	77,1
	8-10 yıl	21	7,5	7,5	84,6
	10 yıl ve üzeri	43	15,4	15,4	100,0
	Total	280	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanlarının mesleki tecrübelerine bakıldığında %35'in 0-2 yıl arası deneyime, %18,2'nin 2-4 yıl arası tecrübeye, %16,4'ün 4-6 yıl arası tecrübeye, %7,5'un 6-8 yıl arası tecrübeye, yine %7,5'luk bir kitlenin 8-10 yıl arası tecrübeye ve %15,4'ün 10 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip olduğu görülmüştür.

Eğitim Alma					
		Frekans	%	Geçerli %	Kümülatif %
Geçerli	Evet, aldım.	233	83,2	83,2	83,2

	Hayır, almadım.	47	16,8	16,8	100,0
	Total	280	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %83,2'sinin mesleki alanda ek eğitimler aldığı, %16,8'inin daha önce ek bir eğitim almadığı görülmektedir.

3.3. Tek Örneklemli T-test

Ölçeğe verilen yanıtlar 1-6 arasında bir puanlama yapılarak SPSS programı kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Çalışmanın gerçekleştirildiği 280 psikolojik danışmanın eleştirel düşünme düzeyleri hem bütünsel olarak hem de ölçeğin alt boyutları kapsamında belirlendi. Her bir alt ölçek için puanı 40'dan düşük olan bireylerin o faktörde eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük, 50'den yüksek olanların ise eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu belirtilmiştir (Facione, Facione ve Giancarlo, 1998). Buna göre, ölçeğin Türkçe formunda toplam puan üzerinden 240'dan düşük alanların genel eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük, 300'den yüksek puan alanların yüksek olduğu görülmektedir (Kökdemir, 2003).

Buna göre Tablo X de görüldüğü gibi uygulamanın yapıldığı psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimleri olumlu yöndedir. Eleştirel düşünme eğilimleri ölçeğinin Türkçe versiyonu altı alt ölçekten oluşmaktadır. Tablo 3'te öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin alt boyut ortalamaları verilmektedir.

Tablo 3. Psikolojik Danışmanların Eleştirel Düşünme Beceri Düzeyleri

One-Sample Test				
Alt Ölçek	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalamanın Standart Hatası
Analitiklik	280	47,58	6,09	,36452
Açık fikirlilik	280	47,27	6,09	,36454
Merak	280	50,24	3,57	,21377
Kendine Güven	280	45,92	4,11	,24586
Doğruyu Arama	280	25,77	3,58	,21395
Sistematiklik	280	52,19	3,66	,21891
Total	280	252,61	20,63	1,23344

Psikolojik danışmanların doğruyu arama alt ölçeğinde eleştirel düşünme eğiliminin düşük; bunlar dışında bulunan analitiklik, açık fikirlilik, merak, kendine güven ve sistematiklik beş alt ölçekte eleştirel düşünme eğilimlerinin olumlu olduğu görülmektedir.

3.4. Bağımsız İki Örnek T Testi Analizleri

Demografik özelliklerden cinsiyet, medeni durum ve eğitim alma değişkenleri ile ölçekteki her

bir soru arasındaki farkın anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak için bağımsız iki örnek T Testi analizleri yapılmıştır.

Araştırmaya katılan 201 kadın ile 79 erkek psikolojik danışmanın her soruya verdikleri cevap ortalamalarının hemen hemen aynı olduğu görülmüştür. Anlamlılık değeri (p) 0,05' ten küçük olan sadece 2 soru olduğu görülmüştür. Bunlardan biri olan ölçeğin 17. sorusunun değerinin $p=0,04$ olduğu görülmüştür. “*İnandıklarımın tümü için dayanaklarım olmalı.*” Sorusunda kadın ve erkek psikolojik danışmanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Değişkenlik görülen ölçeğin 20. Sorusunun değerinin $p=0,01$ olduğu saptanmıştır. “*Üniversitedeki zorunlu dersler vakit kaybıdır.*” Sorusunda kadın ve erkek psikolojik danışmanlar arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Diğer 49 soruda kadın ve erkek psikolojik danışmanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmaya katılan 280 psikolojik danışmanın 182'sinin bekâr, 98'inin ise evli olduğu görülmüştür. Bekâr olan ve evli olan psikolojik danışmanların sorulara verdikleri cevap ortalamalarının hemen hemen aynı olduğu, aralarında çok az bir farkın olduğu görülmüştür. Medeni durum değişkenine göre anlamlılık değeri (p) 0,05' ten küçük bir değerin olmadığı görülmüştür. Her soruya verilen cevapların ortalamalarına bakıldığında evli olup olmamanın kritik-analitik düşünmede ayırt edici bir özellik olmadığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan 233 psikolojik danışmanın mesleki eğitim aldığı, 47 psikolojik danışmanın ise daha önce mesleki eğitim almadığı görülmüştür. Daha önce mesleki eğitim alan ve daha önce herhangi bir mesleki eğitim almayan psikolojik danışmanların sorulara verdikleri cevap ortalamalarının hemen hemen aynı olduğu görülmüştür.

3.5. F Testi (Varyans Analizi= Anova) Analizleri

Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimlerinin (alt ölçekler olarak altı gruba ayrılmış eğilimlerinin) demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mesleki deneyim, eğitim alma.) göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için “İki ya da daha fazla gruba ait ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ile ilgili olarak kullanılan” İki ya da daha fazla gruba ait ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ile ilgili olarak kullanılan F Testi (Varyans analizi= ANOVA) kullanılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan kadın ve erkek ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Kadın ve erkek psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında çok ciddi farkların olmadığı görülmüştür. Ancak F testi sonucuna göre “*merak*” ve “*açık fikirlilik*” alt düzeyleri için anlamlılık düzeyi $p=0,01<0,05$ olarak bulunmuştur. $p<0,05$ olduğundan psikolojik danışmanların “*merak*” ve “*açık fikirlilik*” düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Yaş değişkenine göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan yaş ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Yaşları farklı olan psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında ciddi farkların olmadığı görülmüştür. Ancak yüksek yaş grubundaki psikolojik danışmanların “*açık fikirlilik*” düzeyi (55,051) en yüksek iken genç yaş grubundaki psikolojik danışmanların “*açık fikirlilik*” düzeyi (38,333) ile en düşüktür. F testi sonucuna göre “*açık*

fikirlilik” alt düzeyi için düzeyi $p=0,01<0,05$ olarak bulunmuştur. $p<0,05$ olduğundan psikolojik danışmanların “açık fikirlilik” düzeyleri arasında yaşa göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Medeni durum değişkenine göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan bekar ve evli ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Medeni durumu farklı olan psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında ciddi farkların olmadığı görülmüştür. %95 güven düzeyinde yapılan F Testi sonucuna göre tüm düzeyler için anlamlılık değeri $p > 0,05$ olduğundan her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyi, medeni hale göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Eğitim değişkenine göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan lisans mezunu, yüksek lisans mezunu/devam ediyor, doktora mezunu/devam ediyor ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Eğitim düzeyi farklı olan psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında ciddi farkların olmadığı görülmüştür. Eğitim durumu farklı olan psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında ciddi farkların olmadığı görülmüştür. Ancak %95 güven düzeyinde yapılan F Testi sonucuna göre “sistematiklik” için anlamlılık değeri $p=0,00<0,05$ bulunmuştur. $p<0,05$ olduğundan psikolojik danışmanların “sistematiklik” düzeyleri eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Mesleki deneyim göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan 0-2 yıl, 2-4 yıl, 4-8 yıl, 8-10 yıl, 10 yıl ve üzeri ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Mesleki deneyimi farklı olan psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında ciddi farkların olmadığı görülmüştür. %95 güven düzeyinde yapılan F Testi sonucuna göre tüm düzeyler için anlamlılık değeri $p > 0,05$ olduğundan her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyi, mesleki deneyim yılına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Mesleki eğitim alma değişkenine göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan daha önce mesleki eğitim almış ve daha önce mesleki eğitim almamış ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Ancak %95 güven düzeyinde yapılan F Testi sonucuna göre “kendine güvenme” için anlamlılık değeri $p=0,00<0,05$ bulunmuştur. $p<0,05$ olduğundan psikolojik danışmanların “kendine güvenme” düzeyleri mesleki eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre;

- Katılımcıların kritik ve analitik bakış açılarının, eğilimlerin ortalama ve yükseğe yakın olduğu,
- Psikolojik danışmanların “sistematiklik” ve “merak” faktörlerini en yüksek düzeyde önemsendiği,
- Ölçek maddeleri içinde “İnadıklarımın tümü için dayanaklarım olmalı.” Ve “Üniversitedeki zorunlu dersler vakit kaybıdır.” Sorularında kadın ve erkek psikolojik danışmanlar arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Diğer 49 soruda kadın ve erkek

- psikolojik danışmanlar arasında anlamlı bir fark bulunamadığı,
- Her soruya verilen cevapların ortalamasına bakıldığında bekâr veya evli olmanın eleştirel düşünmede ayırt edici bir özellik olmadığı,
 - Her soruya verilen cevapların ortalamasına bakıldığında mesleki kıdemin eleştirel düşünmede ayırt edici bir özellik olmadığı,
 - Her soruya verilen cevapların ortalamasına bakıldığında yaşın “açık fikirlilik” alt ölçeğinde ayırt edici bir özellik olduğu ve yaş yükseldikçe “açık fikirlilik” eğiliminin yüksek olduğu,
 - Eğitim düzeyi farklı olan psikolojik danışmanların her alt ölçekteki eleştirel düşünme düzeyleri arasında ciddi farkların olmadığı, ancak %95 güven düzeyinde yapılan F Testi sonucuna göre “sistematiklik” için anlamlılık değeri $p=0,00<0,05$ bulunmuştur. $p<0,05$ olduğundan psikolojik danışmanların “sistematiklik” düzeyleri eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği,
 - Yüksek lisans mezunu/devam eden katılımcıların ve doktora mezunu/devam eden katılımcıların “sistematiklik” düzeylerinin yüksek olduğu,
 - Psikolojik danışmanlarda mesleki eğitim alma eğiliminin oldukça yüksek olduğu,
 - Mesleki eğitim alma değişkenine göre soruların mean(ortalama) değerleri, tablonun en solunda bulunan daha önce mesleki eğitim almış ve daha önce mesleki eğitim almamış ortalamaları, psikolojik danışmanların eleştirel düşünme eğilimlerini (her alt ölçekte) göstermektedir. Ancak %95 güven düzeyinde yapılan F Testi sonucuna göre “kendine güvenme” için anlamlılık değeri $p=0,00<0,05$ bulunmuştur. $p<0,05$ olduğundan psikolojik danışmanların “kendine güvenme” düzeyleri mesleki eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Psikolojik danışmanlık oturumları esnasında danışanların hayatını genel bir perspektiften objektif bakış açısı ile görmek ve eleştirel düşünme becerileri etkinliklerini kazandırmada psikolojik danışmanlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Psikolojik danışmanlar kritik-analitik bakış açısına sahip olduğunda danışmanlık oturumlarının ilerleyişi kolaylaşacak ve kişilerin kazanımları büyük ölçüde artacaktır.

Bu doğrultuda araştırma verileri doğrultusunda uygulamaya yönelik olarak şunlar önerilebilir;

Danışanlarına eleştirel düşünme becerileri etkinliklerini kazandırmada ve danışman kimliklerinde insanların yaşamlarına kritik ve analitik bakma becerisini sahip olma konusunda psikolojik danışmanlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Dolayısıyla bu yeti ile danışanlarına filtresiz ve yargısız bakması beklenen psikolojik danışmanların eleştirel düşünme becerilerini kazanabilmeleri ve eleştirel düşünme konusunda danışanlarına tüyolar verebilmeleri için, kendi uzmanlık alanlarında düşünme becerilerini temel alan öğretim etkinliklerine yönelik hizmet içi eğitimler ve etkinlikler düzenlenmelidir. Bunun yanı sıra görüşme formları oluşturularak psikolojik danışmanlar ile detaylı görüşmeler yapılabilir. Görüşmeler sonunda yapılan gerçekleştirilen analizler doğrultusunda psikolojik danışmanlara ve üniversitelerin ilgili lisans bölümlerine yönelik eleştirel düşünme yöntemlerini öğretmeye dair model oluşturma çalışması yapılabilir.

Eleştirel düşünmeyi yaşamlarında aktif ve süreğen biçimde kullanabilen bireyler eleştirel

düşünme becerilerine ve eleştirel düşünme eğilimlerine sahip bireylerdir. Bu nedenle psikolojik danışmanların eleştirel düşünme becerileri lisans öğreniminden mezun olmadan kazandırılmalıdır. Klinik görüşmeye dair derslerde “Kritik ve Analitik Düşünme” bölümü eklenerek danışana dair çözüm üretme, sorgulama ve seansa karar verme becerilerini destekleyici çalışmalar yapılabilir.

Bu araştırmada konu nicel bir yaklaşımla ele alınmıştır. Nitel perspektifin öne çıktığı yöntemlerle konu daha derinlemesine araştırılabilir. Özellikle demografik özelliklerin değişken olarak kullanıldığı, psikolojik danışmanlar ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerde, danışmanların konuya dair fikirleri ve yorumları direkt sunularak literatüre değerli bir çalışma kazandırılabilir.

- Krtitik ve analitik düşünme yaklaşımı psikolojik danışmanlık bölümlerinin klinik görüşme teknikleri dersine ait müferdat konularından birisi olmalıdır.
- Krtitik ve analitik düşünme yaklaşımıyla ilgili platformlar, dernekler, vakıflar kurulmalıdır.
- Özellikle çocukluk çağında itibaren eleştirel düşünme becerisinin kazandırılması adına girişimlerde bulunulmalı ve bu doğrultuda eleştirel düşünme ana temasıyla yazılan hikaye kitapları çocuk edebiyatı eserleri içinde yer almalıdır.
- Eğitimde kritik ve analitik düşünme farkındalığının oluşturulması devletin eğitim politikası arasında yer almalıdır.
- Psikolojik danışmanlık bölümlerini yer aldığı fakültelerde bulunan öğretim elemanlarının ve psikolojik danışmanlık lisans bölümlerinde okuyan öğrencilerin eleştirel düşünme ve analitik eğilimleri araştırılabilir.
- Psikolojik danışmanların kritik ve analitik düşünme eğilimi başka ölçme araçlarıyla ölçülebilir.

Kaynakça

- Baştürk, S., ve Taştepe, M. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Vize Yayıncılık, 129-159.
- Brookfield, S. D. (2017). *Becoming a Critically Reflective Teacher*. John Wiley & Sons.
- Chaffee, J. (2000). *Thinking Critically*. New York:Houghton Mifflin Company.
- Cüceloglu, D. (1993). *İyi Düşün Doğru Karar Ver*. İstanbul: Sitem Yayıncılık.
- Elder, L., & Paul, R. (1994). Critical Thinking: Why We Must Transform Our Teaching, *Journal of Developmental Education* 18:1.
- Epstein, R. L. (1999). *Critical Thinking*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Kaya, H. (1998). Eleştirel düşünme gücü ve yoğun bakım hemşireliği. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi* 2: 2, 94-96.
- NCEE. (1988). *A nation at risk: The imperative for educational reform*. Washington DC: Government Printing Office.
- Nelson-Jones, R. (1982). *Danışma Psikolojisi Kuramları*. Cassell Educational Limited.
- Nicoteri, J. A. (1998). Critical thinking skills. *The American Journal of Nursing*, 98(10), 62-64.

- Parlar, H. (2016). Sınıf öğretmenlerinin kritik ve analitik düşünme becerilerinin-eğilimlerinin incelemesi: İstanbul Ümraniye örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45.
- Paul, R., & Elder, L. (2010). *The Miniature Guide to Critical Thinking Concepts and Tools*. Dillon Beach: Foundation for Critical Thinking Press.
- Schafersman, S. D. (1991). *An Introduction to Critical Thinking*. Retrieved from www.freeinquiry.com/critical-thinking.html
- Watson, G., & Glaser, M. E. (1964). *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal Manual*. New York: Harcourt, Brace & World Inc.